



KURIER KONSERWATORSKI

NR 3 2009

ISSN 1899-9913

KURIER KONSERWATORSKI

NR 3 2009

WYDAWCA



KRAJOWY OŚRODEK
BADAŃ I DOKUMENTACJI ZABYTKÓW
NATIONAL HERITAGE BOARD OF POLAND

UL. SZWOLEŻERÓW 9, 00-464 WARSZAWA
TEL. 0-22 628 48 41, E-MAIL: INFO@KOBIDZ.PL
WWW.KOBIDZ.PL

REDAKTOR NACZELNY

dr inż. arch. MARCIN GAWLICKI

REDAKCJA

TOMASZ BŁYSKOSZ

MARIUSZ CZUBA

ELŻBIETA JAGIELSKA

IWONA LIŻEWSKA

ANNA RADŹWICKA-MILCZEWSKA

KOREKTA

TADEUSZ SADOWSKI

OPRACOWANIE GRAFICZNE

PIOTR BEREZOWSKI

DRUK

PETIT LUBLIN

KURIER KONSERWATORSKI

NR 3 2009

ISSN 1899-9913

Marcin Gawlicki

Plan pracy Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków
na lata 2009-2011

5

Pismo Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
z dn. 31 grudnia 2008 r.

13

Gminny program opieki nad zabytkami
Poradnik metodyczny

14

Plan pracy Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków na lata 2009-2011

Marcin Gawlicki

Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków to instytucja kultury powołana przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, dokumentująca wartości zabytków, kształtująca zasady ich ochrony i społeczną odpowiedzialność za stan dziedzictwa kulturowego w Polsce.

Celem nadrzędnym działania Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków jest zapewnienie wszechstronnych i optymalnych warunków dla zachowania dziedzictwa narodowego dla przyszłych pokoleń.

Plan pracy na lata 2009-2011 wypracowano w Krajowym Ośrodku Badań i Dokumentacji Zabytków w ostatnich miesiącach 2008 roku.¹ Założenia planu oparto o diagnozę systemu ochrony zabytków w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień związanych ze stanem badań nad dziedzictwem kulturowym, analizą zasobów dokumentacyjnych i najpilniejszymi potrzebami ochrony. Na podstawie statutu² i regulaminu³ instytucji – wyznaczających zakresy działań i strukturę organizacyjną – określono zasadnicze cele, strategię, priorytety oraz główne kierunki i metody wykonania planowanych zadań,

zakładając, że będą one realizowane w następujących obszarach problemowych:

- **Dokumentacja dziedzictwa kulturowego**, poprzez rejestrowanie stanu zabytków i ich wartości oraz archiwizowanie zbiorów dokumentów związanych z ochroną zabytków;
- **Kształtowanie zasad ochrony zabytków**, polegające na rozpoznawaniu zagrożeń, wypracowywaniu wzorców postępowania oraz wdrażaniu standardów działań konserwatorskich;
- **Edukacja i promocja dziedzictwa** czyli upowszechnianie wiedzy o zabytkach i tworzenie warunków społecznych dla ich skutecznej ochrony.

Zadania KOBiDZ realizowane są w centrali w Warszawie oraz 16 regionalnych ośrodkach zlokalizowanych w miastach wojewódzkich.⁴

STRATEGIA

Strategia na lata 2009-2011 opiera się na następujących priorytetach, wyznaczających zasadnicze cele i główne kierunki działania:

- **Dostęp do zasobów wiedzy o dziedzictwie kulturowym;**
- **Waloryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego;**

¹ Dokument w swojej pierwszej wersji został przedstawiony przez dyrektora KOBiDZ Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego 15 grudnia 2008 roku. Po uszczegółowieniach i uzupełnieniach został zaprezentowany Radzie Naukowej Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków i jednomyślnie przyjęty podczas jej posiedzenia w dniu 20 marca 2009 roku w Warszawie. Uwagi członków Rady po części uzupełniły zapis niniejszego tekstu, pozostałe wprowadzone zostaną do jego warstwy realizacyjnej.

² Zarządzenie Nr 39 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 grudnia 2006 roku.

³ Zarządzenie nr 5/08 Dyrektora Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków z dnia 15 lutego 2008 roku w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Krajowemu Ośrodkowi Badań i Dokumentacji Zabytków.

⁴ Z dniem 1 stycznia 2009 r. powołany został Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Katowicach, dzięki czemu w chwili obecnej we wszystkich miastach wojewódzkich działają regionalne oddziały KOBiDZ.

- **Tworzenie merytorycznych podstaw systemu ochrony zabytków;**
- **Edukacja o dziedzictwie.**

Zadania określone priorytetami do tej pory nie były w kraju podejmowane w sposób kompleksowy lub realizowane były wybiórczo w mniejszej skali, nie przyczyniając się do osiągnięcia zamierzonych efektów. Cele strategiczne zdefiniowane zostały nie tylko w oparciu o pogłębioną analizę stanu ochrony zabytków w Polsce, lecz także porównanie aktualnych kierunków działań podobnych instytucji funkcjonujących w wybranych krajach Unii Europejskiej.⁵

PRIORYTETY

PRIORYTET I – DOSTĘP DO ZASOBÓW WIEDZY O DZIEDZICTWIE KULTUROWYM

Celem jest zapewnienie służbom konserwatorskim, instytucjom zajmującym się ochroną zabytków oraz jak najszerszej liczbie zainteresowanych dostępu do aktualnej i pełnej informacji o bieżącym stanie zabytków wpisanych do rejestru.

Zasadnicze kierunki działań obejmują budowę ogólnopolskiej bazy danych o zabytkach oraz digitalizację zasobów archiwalnych i dokumentacyjnych.

Budowa ogólnopolskiej bazy danych o zabytkach

Koncepcja struktury bazy danych powstała w oparciu o wykonany w 2008 roku raport stanu istniejącego,⁶ standardy Unii Europejskiej oraz wytyczne i doświadczenia najlepszych praktyk, rekomendowanych przez Komisję Europejską. Podjęcie działań było konieczne także ze względu na obowiązek wdrażania w naszym kraju unijnej Dyrektywy INSPIRE.⁷

Planowane jest utworzenie internetowej bazy danych o zabytkach jako podstawowego narzędzia pracy służb ochrony zabytków.⁸ Przewiduje się trzy poziomy dostępu: pełny – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Generalny Konserwator Zabytków,

Departament Ochrony Zabytków, Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków, Wojewódzkie Urzędy Ochrony Zabytków, konserwatorzy samorządowi; rozszerzony – specjaliści z dziedziny ochrony zabytków, badacze, środowiska naukowe; podstawowy – wszystkie zainteresowane osoby i instytucje, poprzez dostęp za pośrednictwem Internetu. Zakłada się możliwość różnorodnych metod wyszukiwania informacji o zabytkach w oparciu o wybrane słowa kluczowe, wyszukiwanie pełnotekstowe oraz dostęp za pomocą mapy w systemie GIS.

Baza danych docelowo będzie służyła jako:

- Aparat merytoryczny do podejmowania rozstrzygnięć konserwatorskich, w szczególności jako:
 - Informacja o zasobie krajowego rejestru zabytków;
 - Informacja o wartościach zabytków chronionych wpisem do rejestru;
 - Informacja o dokonanych lustracjach i zmianach w obrębie zabytku;
 - Informacja o stanowiskach archeologicznych, zinwentaryzowanych w ramach AZP;
- Narzędzie planistyczne – dzięki integracji z systemem GIS – zapewniające m.in. możliwość monitoringu obszarów chronionych;
- Zbiór informacji o zabytkach nieruchomości, ruchomych i archeologicznych, powiązanych w jeden spójny system;
- Zapis historii decyzji konserwatorskich, w szczególności:
 - Rejestr decyzji, w tym zezwoleń na prace konserwatorskie;
 - Rejestr sprawozdań z wykonanych prac;
 - Rejestr pozwoleń na badania archeologiczne;
- Zbiór informacji o zasobie dokumentacyjnym, w tym o archiwalnych opracowaniach wykonanych dla poszczególnych obiektów;
- Instrument wspomagający zarządzanie dziedzictwem kulturowym;
- Źródło wiedzy dla wszystkich zainteresowanych dziedzictwem kulturowym Polski;

⁵ Raport – System funkcjonowania służb ochrony zabytków w wybranych krajach europejskich, opracowany w Zespole ds. Edukacji Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków, pod kierunkiem B. Skaldawskiego, przez A. Chabierę, A. Lisieckiego i B. Skaldawskiego, Warszawa, 31.01.2009 r., maszynopis w zbiorach KOBiDZ.

⁶ Anetta Kępczyńska-Walczak, Raport – Prace przygotowawcze do tworzenia ogólnopolskiej bazy danych o zabytkach, 18 czerwca 2008 r.

⁷ Dyrektywa 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 marca 2007 r., ustanawiająca infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej

(INSPIRE), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 25.04.2007, L 108/1-14; INSPIRE Implementation in Poland: State of Play Autumn 2007, Country report elaborated by the Institute of Geodesy and Cartography requested by the HEAD Office of Geodesy and Cartography approved by the Council for INSPIRE Implementation in Poland, January 2008.

⁸ Konieczność budowy ogólnopolskiej bazy danych o zabytkach wynika również z zapisów Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami, Warszawa 2005, pkt. 5.1.

- Promocja polskiego dziedzictwa kulturowego i zabytków poza granicami kraju.⁹

W drugiej połowie 2008 roku wykonano szereg prac przygotowawczych i wdrożeniowych, w tym, obok raportu o stanie krajowej bazy danych o zabytkach, koncepcję jej budowy oraz wybór i pierwsze wstępne szkolenie zespołu odpowiedzialnego za realizację.

Digitalizacja zasobów archiwalnych i dokumentacyjnych

Celem zadania jest uzyskanie cyfrowego zasobu archiwaliów, który w połączeniu z budowaną bazą danych o zabytkach stanie się doskonałym narzędziem merytorycznym dla realizacji poszczególnych priorytetów strategicznych KOBiDZ, a poprzez otwarty dostęp dla wojewódzkich konserwatorów zabytków, usprawni działanie służb konserwatorskich, przyczyniając się do tworzenia optymalnych warunków ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce.

Digitalizacja jest również formą ochrony materiałów oryginalnych, źródłowych, które ze względu na wiek, jakość lub czynniki zewnętrzne są często w złym stanie technicznym.¹⁰ „Kopie” cyfrowe zastąpiłyby potrzebę sięgania po oryginał, a w przypadku ich losowej utraty służyłyby jako wiarygodne źródło wiedzy, dostępne dla wszystkich zainteresowanych.

PRIORYTET II – WALORYZACJA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Celem jest rozpoznanie – w oparciu o jednolite kryteria oceny – rzeczywistych wartości chronionego zasobu zabytkowego, właściwe ich opisanie i tym samym stworzenie podstaw do formułowania spójnych zasad ochrony.

Zasadnicze kierunki działań będą się koncentrować wokół weryfikacji rejestru zabytków oraz pracach zmierzających do, opartego o współczesne kryteria naukowe, zdefiniowania wartości poszczególnych zabytków wpisanych do rejestru.

Weryfikacja rejestru zabytków

Wykonany w 2004 roku krajowy raport o stanie zabytków wykazał ogromne braki w decyzjach o wpisie do rejestru zabytków.¹¹ Decyzje wydawane przez wojewódzkich konserwatorów zabytków od ponad

sześćdziesięciu lat, a niejednokrotnie nawet przed wojną, są bardzo zróżnicowane. Obok dokumentów precyzyjnie definiujących przedmiot i zakres ochrony, w rejestrze zabytków występują decyzje niejednoznaczne, często błędne, które w oczywisty sposób uniemożliwiają zdefiniowanie zasad współczesnej ochrony. Wraz z upływem czasu wiele podstawowych danych uległo dezaktualizacji. Znaczna część decyzji dotyczy obiektów nieistniejących, które powinny zostać skreślone z rejestru. Według szacunkowych danych zebranych przez KOBiDZ w 2008 roku wynika, że na terenie kraju jest około tysiąca takich miejsc. Ponadto z rozpoznania terenowego można wysunąć wnioski, że pewna liczba zabytków utraciła wartości przesądzające niegdyś o objęciu ich ochroną, a w związku z tym również powinna być skreślona z rejestru. Sytuacja ta, szczególnie w kontekście budowy bazy danych, musi być jak najszybciej uporządkowana, stąd weryfikacja rejestru stała się jednym z zadań priorytetowych KOBiDZ.

Weryfikacja krajowego rejestru zabytków koncentrować się będzie wokół następujących działań kierunkowych:

- Skreślanie z rejestru zabytków obiektów nieistniejących;¹²
- Skreślanie z rejestru zabytków obiektów, które utraciły swoje wartości zabytkowe;
- Aktualizacja danych dotyczących zabytków wpisanych do rejestru.

W pierwszym etapie wykonane zostaną następujące działania:

- Sporządzenie list nieistniejących obiektów w rozbiu na województwa oraz przygotowanie planów lustracji terenowych;
- Analiza dokumentacji i przygotowanie informacji niezbędnych do przeprowadzenia procedury administracyjnej skreślenia z rejestru;
- Realizacja wizji terenowych i przygotowanie ocen oraz dokumentacji w oparciu o przyjęte jednolite wzorce postępowania;
- Przygotowanie dokumentów niezbędnych do wydania decyzji administracyjnej przez Generalnego Konserwatora Zabytków.

Równolegle, od początku 2009 roku, prowadzone są działania zmierzające do pełnej weryfikacji i aktu-

⁹ Przewidywane są wersje językowe – w pierwszym etapie angielska.

¹⁰ M. Michałowska, Zasoby archiwalne Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie oraz jego oddziałów terenowych, Wiadomości Konserwatorskie, nr 20/2006, s. 111-118.

¹¹ Krajowy raport o stanie zabytków z 2004 r. (KOBiDZ).

¹² Zadanie to przekazane zostało przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego do realizacji w KOBiDZ z dniem 1 stycznia 2009 r.; por. treść pisma MKiDN, publikowanego w bieżącym Kurierze Konserwatorskim, s. 13

alizacji danych zawartych w rejestrze zabytków. Polegają one na sprawdzeniu poprawności i kompletności decyzji o wpisie do rejestru zabytków. W kolejnym etapie nastąpią lustracje terenowe, których celem będzie weryfikacja i uzupełnienie podstawowych informacji o zabytkach wpisanych do rejestru, takich jak m.in.: przedmiotu i zakresu wpisu, przebiegu granic, ustaleniu współrzędnych geograficznych oraz zebraniu innej informacji niezbędnych do budowy bazy danych.

Działania prowadzone będą sukcesywnie – z większą intensyfikacją w latach 2010-2011 – przez Regionalne Ośrodki Badań i Dokumentacji Zabytków, w porozumieniu z wojewódzkimi urzędami ochrony zabytków, w oparciu o półroczne plany pracy.

Zdefiniowanie wartości zabytków wpisanych do rejestru

Z analizy wpisów do rejestru zabytków, prowadzonej od wielu lat przez KOBiDZ wynika, że zapisy tych decyzji w przeważającej liczbie nie odzwierciedlają i nie opisują jednoznacznie rzeczywistych wartości zabytku, przesądzających o objęciu go ochroną. Nieprecyzyjne opisy przedmiotu i zakresu ochrony, sporządzane przez kolejne dziesięciolecia w oparciu o zmienne kryteria oceny wartości zabytkowej, a niekiedy w ogóle nie wymieniające, co podlega ochronie, generują wiele problemów związanych z bieżącą działalnością konserwatorską. Występują one tak po stronie służb konserwatorskich, które w zależności od indywidualnego podejścia wojewódzkiego konserwatora zabytków lub kierownika delegatury stosują różne kryteria ocen, a tym samym dyktują zróżnicowane zasady postępowania, jak i po stronie właścicieli i użytkowników zabytków, którzy wprawdzie na ogół dysponują decyzją o wpisie do rejestru zabytków, lecz często nie są świadomi wartości, jakie przedstawia zabytek i co faktycznie powinno podlegać prawnej ochronie.

W oparciu o powyższą diagnozę, równolegle z weryfikacją, będzie przeprowadzona kompleksowa waloryzacja zabytków określająca ich rzeczywiste i aktualne wartości, które predestynują je do figurowania w rejestrze. Określona zostanie wartość poszczególnych obiektów lub zespołów obiektów, odnosząca się do autentyczności substancji zabytkowej, oryginalności formy, miejsca w krajobrazie, rangi artystycznej i naukowej, znaczenia historycznego i oddziaływania społecznego. Wyznacznikiem metody postępowania i kryteriów ocen będą ustale-

nia i doświadczenia związane z ochroną miejsc wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, ważne dokumenty międzynarodowe zalecane przez ICOMOS oraz wzorce aktualnie wdrażane w Anglii przez English Heritage.¹³

Każdemu obiektowi przyporządkowany zostanie załącznik, wykonany w oparciu o jednolity standard, zawierający merytoryczne określenie wartości zabytku, definiujący jego indywidualne cechy wymagające bezwzględnej ochrony. Koordynacja prac i weryfikacja zebranych danych przeprowadzana będzie w zespole powołanym w KOBiDZ z udziałem ekspertów. Ostatecznie zweryfikowane zapisy określające wartości zabytkowe, które powinny stanowić zasadniczy przedmiot ochrony, a także inne związane z tym zagadnieniem informacje, będą sukcesywnie wprowadzane do równocześnie budowanej bazy danych.

PRIORYTET III – TWORZENIE MERYTORYCZNYCH PODSTAW SYSTEMU OCHRONY ZABYTKÓW

Główne cele prac wiążą się z precyzyjnym określeniem form i zakresów ochrony zabytków wpisanych do rejestru oraz wdrożeniem jednolitych standardów postępowania konserwatorskiego dla poszczególnych rodzajów i grup zabytków.

Zasadnicze kierunki działań obejmują realizację programów konserwatorskich w wybranych grupach tematycznych, utworzenie reprezentatywnej dla polskiego dziedzictwa kulturowego listy Pomników Historii oraz ochronę konserwatorską miejsc wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

- **Utworzenie reprezentatywnej dla polskiego dziedzictwa listy Pomników Historii** polegać będzie na utworzeniu zbioru, w którym znajdzie się szeroka reprezentacja najwybitniejszych grup zabytków, odzwierciedlających bogactwo i różnorodność polskiego dziedzictwa kulturowego. Zabytki z tej listy powinny podlegać szczególnej ochronie, a ich stan winien być cyklicznie monitorowany.

Działania prowadzące do osiągnięcia ww. celu, planowane na lata 2009-2011, to:

- usprawnienie dotychczasowej zasady typowania obiektów do uzyskania rangi Pomnika Historii poprzez wypracowanie systemu jednolitych kryteriów maksymalnie obiektywizujących wybór i wykluczających wątpliwości;

¹³ Conservation Principles, Policies and Guidance for Sustainable Management of the Historic Environment, English Heritage 2008 s. 27-32.

- wprowadzenie niezbędnych modyfikacji w procedurze uznawania za Pomnik Historii;
 - wypracowanie wzoru dokumentu stanowiącego podstawę do przedstawienia Radzie Ochrony Zabytków wniosku o uznanie za Pomnik Historii;
 - opracowanie standardu projektu aktu prawnego przedstawianego do akceptacji Prezydentowi RP;
 - ustalenie zasad szczególnej ochrony dla Pomników Historii, rozumianych jako projekt zmian w ustawie precyzujący formy ochrony;¹⁴
 - określenie systemu, standardu i zasad monitoringu dla Pomników Historii.
- **Ochrona konserwatorska miejsc wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO:**
 - opracowanie zaleceń dotyczących ochrony miejsc Światowego Dziedzictwa;
 - opracowanie ogólnych zasad i systemu monitorowania;
 - opracowanie informacji na temat zasad sporządzania planów zarządzania dla miejsc Światowego Dziedzictwa oraz opracowanie zaleceń dotyczących ich zawartości.

Prawidłowe określenie wartości zabytkowej stanowi klucz do formułowania zasad ochrony konserwatorskiej. Wiedząc, jakie wartości podlegają ochronie możemy o wiele precyzyjniej i staranniej wyznaczać zadania konserwatorskie. Dla wszystkich uczestników procesu ochrony zabytków, obok służb konserwatorskich także właścicieli i użytkowników oraz instytucji samorządowych, wiedza ta stanowić powinna podstawę do tworzenia jednolitych standardów ochrony. Z uwagi na obszerność zasobu zabytkowego oraz jego różnorodność i specyfikę regionalną, opracowanie zasad i wzorców postępowania konserwatorskiego dokonywane będzie w wybranych reprezentatywnych grupach zabytków.

W 2008 roku nastąpił wybór pierwszych grup problemowych i rozpoczęto tworzenie merytorycznych podstaw systemu ich ochrony. Do pierwszej grupy tematów weszły: ochrona krajobrazu kulturowego Polski, ochrona zabytków w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, ochrona dziedzictwa archeologicznego, a także konserwatorska ochrona

zmków średniowiecznych oraz ochrona architektury modernistycznej.

W ramach realizacji programu **Ochrona krajobrazu kulturowego Polski**¹⁵ nastąpi:

- uzupełnienie i zamknięcie elementów V Programu Krajowego „Ochrona i konserwacja zabytkowego krajobrazu kulturowego Polski”, prowadzonego na zlecenie Ministra Kultury w latach 1994-1999 przez prof. Janusza Bogdanowskiego;
- aktualizacja i wdrażanie instrukcji tworzenia parków kulturowych i ich planów ochrony – „studium przypadków i ich indywidualizacji”;
- identyfikacja opracowanych wniosków o utworzenie i projektów planów ochrony parków kulturowych;
- identyfikacja, weryfikacja i kwalifikacja krajobrazów kulturowych Polski w obszarach chronionych przyrodniczo, posiadających plany ochrony.

W ramach realizacji programu **Ochrona zabytków w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego** nastąpi:

- wyznaczenie zasad ochrony zabytków oraz kierunków określających zagospodarowanie obiektów i obszarów niezbędnych dla zapewnienia właściwej ochrony dziedzictwa kulturowego w dokumentach planistycznych, tj. studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego;
- wypracowanie zakresu ustawowo wymaganych wniosków konserwatorskich do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy;
- wypracowanie zakresu ustawowo wymaganych wniosków konserwatorskich do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jako skutecznego narzędzia ochrony dziedzictwa kulturowego;
- opracowanie poradnika metodycznego dla autorów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, formułującego zasady i wytyczne do wskazania problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego w planach.

W ramach realizacji programu **Konserwatorska ochrona zamków średniowiecznych** nastąpi:

¹⁴ Postulat objęcia szczególną ochroną Pomników Historii podnoszony był już dawno, por. Projekt Rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z 26 maja 1995 roku, Kurier Konserwatorski Nr 6, który uwzględnił wiele powyższych postulatów i który niestety nie doczekał się realizacji.

¹⁵ Koordynatorem programu jest pełnomocnik dyrektora KOBiDZ dr hab. inż. arch. Z. Myczkowski, prof. PK.

- weryfikacja zasobu zabytkowego i waloryzacja obiektów w oparciu o wspólne kryteria oceny;
- wypracowanie standardu rozstrzygnięć, w sentencji decyzji wpisującej do rejestru zabytków;
- wskazanie obiektów, które utraciły wartości zabytkowe i skreślenie ich z rejestru;
- wypracowanie wytycznych konserwatorskich dla wydzielonych grup zamków;
- wypracowanie skutecznych zasad i procedur prowadzenia badań, standardów dokumentacji oraz nadzoru nad realizacją inwestycji, zwłaszcza w przypadku ruin zamków średniowiecznych o własnej formie krajobrazowej;
- zdefiniowanie standardu i form monitoringu zagrożeń zabytkowych zamków średniowiecznych.

W ramach realizacji programu **Konserwatorska ochrona architektury modernistycznej** nastąpi:

- rozpoznanie zasobu zabytkowego wpisanego do rejestru zabytków oraz objętego krajową ewidencją zabytków;
- opracowanie spójnych, jednolitych dla całego kraju kryteriów oceny wartości zabytków modernistycznych;
- waloryzacja zabytków modernistycznych w skali kraju, połączona z wyborem najcenniejszych obiektów przewidzianych w pierwszej kolejności do ochrony;
- wypracowanie standardu dokumentacji konserwatorskiej oraz katalogu zaleceń konserwatorskich na potrzeby wykonywania prac budowlano-konserwatorskich przy zabytkach modernistycznych;
- wypracowanie krajowej strategii ochrony architektury modernistycznej.

W ramach realizacji programu **Archeologicznego Zdjęcia Polski** nastąpi:

- unowocześnienie metodyki badań w oparciu o najnowsze osiągnięcia archeologicznych badań niewazyjnych (archeologia lotnicza, badania geofizyczne), co pozwoli na rozpoznanie i objęcie ochroną nieznanymi dotąd stanowisk archeologicznych;
- opracowanie kryteriów ponownej weryfikacji obszarów AZP;
- upowszechnienie standardów badań AZP wypracowanych przez KOBiDZ w porozumieniu ze środowiskami naukowymi;
- digitalizacja zasobu AZP w systemie GIS;
- weryfikacja i uporządkowanie danych archiwalnych.

W latach 2009-2011 planowane są kolejne działania w następujących grupach tematycznych:

- Średniowieczne mury miejskie;

- Ruiny zabytków sakralnych;
- Architektura sakralna;
- Zieleń zabytkowa, dwory i pałace;
- Fortyfikacje nowożytnie;
- Konserwatorska ochrona XIX-wiecznej zabudowy czynszowej miast;
- Zabytki techniki;
- Program ochrony historycznych pól bitewnych i cmentarzy;
- Stanowiska archeologiczne zagrożone rabunkiem i przeciwdziałanie nielegalnemu handlowi zabytkami archeologicznymi.

Problematyka każdej z powyższych grup tematycznych opracowywana będzie w oparciu o określony schemat postępowania, który przewiduje powołanie zespołów roboczych z udziałem pracowników KO-BiDZ oraz środowisk konserwatorskich i naukowych. W pierwszym etapie wykonane zostanie rozpoznanie aktualnego stanu zasobu, analiza wpisów do rejestru zabytków, wyodrębnienie obiektów nieistniejących lub takich, które utraciły swoje wartości zabytkowe, a także wybór obiektów proponowanych do wpisu do rejestru zabytków. Równolegle tworzona będzie lista kandydatów do objęcia ochroną w formie Pomników Historii. W końcowej fazie prac nastąpi ocena współczesnych zagrożeń, wypracowany zostanie standard postępowania konserwatorskiego oraz zdefiniowanie zasadniczej problematyki konserwatorskiej, a także opracowanie wniosków realizacyjnych, wypracowanie schematów i standardów postępowania i ich upowszechnienie.

PRIORYTET IV – EDUKACJA O DZIEDZICTWIE

Zadania koncentrować się będą wokół następujących celów strategicznych:

- **Skuteczniejsze działania służb powołanych do ochrony zabytków** – grupa docelowa: Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków, pracownicy Wojewódzkich Urzędów Ochrony Zabytków, a w obszarze ochrony dziedzictwa archeologicznego funkcjonariusze Policji, Straży Granicznej, Służby Celnej.

Planowane są różnorodne szkolenia dla służb konserwatorskich, udział w tworzeniu systemu studiów podyplomowych, seminaria i konferencje tematyczne związane z ochroną zabytków, budowa elektronicznej bazy muzeów i dobrych praktyk muzealnych oraz rozbudowa specjalistycznej biblioteki.

Ważnym obszarem działań będą publikacje. Planuje się stałe wydawanie czasopism: „Ochrona Zabytków” – początkowo do 5 numerów rocznie; „Kurier Konserwatorski” – 4 numery rocznie; „Muzealnictwo” – rocznik; wydawnictwo „Studia i Materiały

Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków – Monument” – 2 do 4 numerów rocznie oraz „Informatorem archeologiczny” i „Archeologiczne raporty autostradowe”.

- **Lepsza opieka nad zabytkami sprawowana przez właścicieli, zarządców i samorządy** – grupa docelowa: właściciele i użytkownicy zabytków, samorządy, kościoły, osoby prywatne. Planowane są szkolenia i konferencje z udziałem jednostek samorządu terytorialnego, współpraca przy organizacji Europejskich Dni Dziedzictwa oraz publikacja materiałów edukacyjnych.

Europejskie Dni Dziedzictwa realizowane będą w ścisłej współpracy z samorządami, z założeniem sukcesywnego przekazywania im zadań koordynatorów regionalnych, przy pozostawieniu ogólnego nadzoru merytorycznego KOBiDZ. Planowane są następujące tematy przewodnie i harmonogram działań związanych z EDD:

- 2009 – „Zabytkom na odsiecz. Szlakiem grodzisk, zamków i twierdz”. Trwa zbieranie propozycji od samorządów na organizację inauguracji ogólnopolskiej;
- 2010 – Temat przewodni zostanie ogłoszony w I kwartale 2009 roku i będzie nawiązywał do dziedzictwa techniki i przemysłu;
- 2011 – Temat przewodni zostanie ogłoszony pod koniec 2009 roku i ma nawiązywać do priorytetów polskiej prezydencji w UE w drugiej połowie 2011 roku.¹⁶

- **Zwiększenie społecznej odpowiedzialności za stan zabytków – grupa docelowa: ogół społeczeństwa, osoby nie związane z zabytkami zawodowo, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży.**

Planowany jest rozwój projektów dla dzieci i młodzieży, w tym szczególnie promocja wolontariatu w obszarze opieki nad zabytkami mająca na celu wzrost odpowiedzialności społecznej za stan dziedzictwa kulturowego. Działania będą skoncentrowane wokół pilotażowej edycji obozów wolontariackich z zakresu konserwacji zabytków i archeologii, sukcesywnie rozbudowywanych kolejnych edycji programu połączonych z zaangażowaniem samorządów i sektora pozarządowego na poziomie regionalnym.

Zadania stałe wynikające ze statutu, regulaminu organizacyjnego i szczegółowych planów pracy KOBiDZ

Równoległe z realizacją celów strategicznych wyznaczonych na lata 2009-2011, w Krajowym Ośrodku Badań i Dokumentacji Zabytków realizowanych będzie szereg zadań stałych wynikających ze statutu, decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz szczegółowych planów pracy i bieżących potrzeb ochrony zabytków w Polsce.

Do najważniejszych zadań zaliczyć należy:

- Prowadzenie archiwum dokumentacji konserwatorskich, w tym zbiorów PP PKZ, w szczególności: pozyskiwanie, gromadzenie, zabezpieczanie i przechowywanie materiałów archiwalnych kat. „A”, dotyczących wszelkich rodzajów zabytków;
- Udostępnianie własnych i użyczonych zbiorów archiwalnych, wykonywanie kwerend, informacja naukowa;
- Prowadzenie archiwum AZP: udostępnianie zbiorów, informacja naukowa;
- Administrowanie programem e-archeo – internetową bazą danych, zawierającą aktualną informację na temat badanych stanowisk archeologicznych;
- Monitoring miejsc Światowego Dziedzictwa UNESCO, w tym prowadzenie punktu kontaktowego do spraw Światowego Dziedzictwa w Polsce oraz prowadzenie stałego sekretariatu Komitetu Światowego Dziedzictwa w Polsce;
- Udział w pracach międzynarodowych organizacji i sieci eksperckich związanych z ochroną dziedzictwa;
- Odpowiedzialność w strukturach Państwa za wybrane zagadnienia z obszaru dziedzictwa, w tym walidacja kwalifikacji zdobytych w UE;
- Monitorowanie wdrażania Dyrektywy INSPIRE, jako jednostka odpowiedzialna za temat danych przestrzennych dotyczących Krajowego Rejestru i Ewidencji Zabytków w ramach implementacji Dyrektywy Parlamentu Europejskiego;
- Inwentaryzacja najcenniejszych zabytków zagrożonych zniszczeniem. Lista obejmuje zabytki wytypowane przez KOBiDZ na podstawie konsultacji z wojewódzkimi konserwatorami zabytków;
- Wykonywanie ekspertyz na rzecz GKZ i WKZ.

¹⁶ Trwają też starania o organizację Europejskiego Forum EDD w Polsce w tym czasie.

Opinie dotyczą w szczególności:

- oceny wartości zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków;
- formułowania wytycznych do prowadzenia badań archeologicznych;
- wpływu projektowanych działań inwestycyjnych na wartości zabytków wpisanych do rejestru;
- problematyki związanej z planowaniem przestrzennym na obszarach objętych ochroną konserwatorską;
- oceny zakresów uszkodzeń i zniszczeń, w tym utraty wartości zabytkowej, obiektów wpisanych do rejestru;
- Prowadzenie w imieniu Ministra spraw w zakresie skreślenia z rejestru zabytków;
- Prowadzenie w imieniu Ministra spraw w zakresie archeologii, w tym merytoryczna i formalnoprawna obsługa priorytetu „Ochrona Zabytków Archeologicznych”;¹⁷
- Wdrożenie programu inwentaryzacji, dokumentacji i badań zabytków oraz technik i materiałów konserwatorskich;¹⁸
- Opracowywanie zasad i wzorów postępowania przy zabytkach archeologicznych, m.in. konsultacji w ramach zawartych porozumień (GDDKiA, Policja, Straż Graniczna);
- Prowadzenie specjalistycznej, tematycznej biblioteki związanej z dziedzictwem kulturowym, w tym automatyzacja dostępu oraz udział w programie „kwaśny papier”;
- Zarządzanie polską częścią Parku Mużakowskiego, w tym administracja i koordynacja programu rewaloryzacji oraz promocja parku jako miejsca Światowego Dziedzictwa UNESCO;
- Akademia Nieświeska jako działalność Międzynarodowej Podyplomowej Szkoły „Akademia Nieświeska”, realizowana na podstawie porozumień zawartych pomiędzy KOBiDZ a Białoruskim Państwowym Uniwersytetem Kultury i Sztuki;
- Akademia w Żółkwi, której głównym zadaniem będzie działalność edukacyjna Międzynarodowego Centrum skierowana do pracowników instytucji zajmujących się na terenie Ukrainy ochroną dziedzictwa kulturowego.¹⁹

UWAGA:

Zakres działań planowanych przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków oraz ich harmonogram mogą ulec zmianie z uwagi na planowane cięcia w budżetach instytucji kultury związane z przewidywanymi, koniecznymi korektami budżetu Państwa.

¹⁷ Realizacja uzależniona jest od środków zarezerwowanych na ten cel w budżecie MKiDN.

¹⁸ Sugestia realizacji nowego programu poparta przez Radę Naukową KOBiDZ uzależniona jest od środków celowych MKiDN przyznanych na to zadanie.

¹⁹ Koordynatorem programowym działalności Centrum ze strony polskiej jest KOBiDZ, który podpisze w I kwartale 2009 roku stosowne porozumienie o współpracy ze stroną ukraińską.

Pismo Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 31 grudnia 2008 r.

l.dz. DOZ-DD-073-7/09,

w którym Krajowemu Ośrodkowi Badań i Dokumentacji Zabytków powierzono prowadzenie spraw związanych z wykreśleniem z rejestru zabytków: zabytków nieruchomości, ruchomych i archeologicznych oraz prowadzenie postępowań dotyczących ochrony zabytków archeologicznych

Działając na podstawie art. 96 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zm.) oraz § 3 ust. 2 pkt 17 statutu Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków, stanowiącego załącznik do Zarządzenia nr 39 Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 grudnia 2006 r. w sprawie nadania statutu Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków, powierzam prowadzenie niektórych spraw z zakresu właściwości Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w tym:

- 1) dokonywanie czynności związanych z wykreśleniem z rejestru zabytków: zabytków nieruchomości, ruchomych i archeologicznych, z wyjątkiem rozpoznawania wniosków o ponowne rozpatrzenie sprawy;
- 2) prowadzenie postępowań dotyczących ochrony zabytków archeologicznych.

Jednocześnie powierzam Dyrektorowi Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków:

- 1) przyjmowanie od Dyrektora Departamentu Ochrony w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, składanych przez osoby fizyczne i prawne:
 - a) wniosków o skreślenie z rejestru zabytków: nieruchomości, ruchomych i archeologicznych;
 - b) odwołań od decyzji wojewódzkich konserwatorów zabytków wydawanych w oparciu o przepisy art. 9-10, art. 36, art. 43, art. 45-47 i art. 49 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zm.) w odniesieniu do zabytków archeologicznych;

- c) zażeń na postanowienia wojewódzkich konserwatorów zabytków, wydawanych w oparciu o przepis art. 53 ust. 4 pkt 2 i art. 60 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr. 80, poz. 717 ze zm.) w odniesieniu do zabytków archeologicznych;
- d) zażeń na postanowienia wojewódzkich konserwatorów zabytków, wydawanych w oparciu o przepis art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2006 r. nr 156, poz. 1118 ze zm.), w odniesieniu do zabytków archeologicznych;
- 2) dokonywanie czynności przygotowawczych związanych ze wszczęciem z urzędu postępowań administracyjnych w sprawach skreśleń z rejestru zabytków nieistniejących (tzw. porządkowanie rejestru zabytków);
- 3) sprawdzanie zgodności dokumentów przesłanych w sprawach, o których mowa wyżej, pod względem formalno-prawnym, z uwzględnieniem badania prawidłowości należnej i pobranej opłaty skarbowej;
- 4) wzywanie wnioskodawców odwołujących się lub składających zażalenia do usunięcia braków formalnych złożonych wniosków;
- 5) uzupełnianie z urzędu akt postępowania w zakresie niezbędnym do rozpoznania sprawy oraz dokonywanie innych czynności zmierzających do załatwienia sprawy.

Bezpośredni nadzór nad realizacją zadań, o których mowa wyżej, sprawuje Dyrektor Departamentu Ochrony Zabytków w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Gminny program opieki nad zabytkami

Poradnik metodyczny

Opracował zespół w składzie:
mgr inż. arch. Tomasz Błyskosz
mgr Anna Fortuna-Marek
mgr Elżbieta Jagielska
mgr Iwona Liżewska
mgr Bogna Oszczanowska
mgr inż. arch. Jolanta Welc-Jędrzejewska

SPIS TREŚCI

- I.** Wprowadzenie
- II.** Metoda opracowania gminnych programów opieki nad zabytkami
- III.** Instrukcja wykonania gminnych programów opieki nad zabytkami
- IV.** Załączniki – przykłady

I. WPROWADZENIE

Dziedzictwo kulturowe to ważny czynnik życia i działalności człowieka. Zabytki są nie tylko materialnym śladem przeszłości, lecz także cennym elementem kultury, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego otoczenia człowieka. Bogactwo i różnorodność dziedzictwa kultury może w istotny sposób przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, a tym samym do poprawy jakości życia jej mieszkańców.

Na krajobraz kulturowy składają się zarówno elementy przyrodnicze, jak i wytwory i osiągnięcia cywilizacyjne człowieka. Są to pojedyncze obiekty i zespoły budowli, dzieła sztuki, elementy zagospodarowania przestrzeni, krajobraz miejski i wiejski, obszary kształtujące świadomość i tożsamość regionalną mieszkańców.

W działaniach samorządów lokalnych, podobnie jak w polityce państwa, istotne jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju i ładu przestrzennego oraz powiązanie ochrony zabytków z ochroną środowiska naturalnego. Sprawny i skuteczny system ochrony i opieki nad zabytkami powinien odbywać się przy udziale samorządów, właścicieli i użytkowników zabytków oraz mieszkańców i wspólnot lokalnych.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy).

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców, gdyż zachowane i należycie pielęgnowane dziedzictwo kulturowe wyróżnia obszar gminy i przesądza o jej atrakcyjności.

Przyjęty przez Radę Gminy w formie uchwały gminny program opieki nad zabytkami jest elementem polityki samorządowej. Powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Program może być wykorzystywany przez inne jednostki samorządu terytorialnego, środowiska badawcze i naukowe, właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych oraz osoby zainteresowane kulturą i dziedzictwem kulturowym.

Opracowanie i uchwalenie gminnego programu opieki nad zabytkami nie powinno być traktowane jedynie jako realizacja przez gminę zadania ustawowego. Programy mają bowiem służyć rozwojowi gminy poprzez dążenie do poprawy stanu zachowania zabytków, eksponowania walorów krajobrazu kulturowego, wykorzystania zabytków na potrzeby społeczne, gospodarcze i edukacyjne. Inne waż-

ne cele gminnego programu opieki nad zabytkami wskazane przez ustawodawcę (np. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków eliminujących sytuacje konfliktowe czy tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami) sprawiają, że program ten może pełnić ważną rolę społeczną, a jego konsekwentna realizacja stać się istotnym czynnikiem rozwoju gminy.

Program opieki nad zabytkami powinien pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Wskazane w programie działania powinny być skierowane na poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Jednocześnie mogą przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności regionów, podniesienia konkurencyjności oferowanych produktów turystycznych, a także szerszego od dotychczasowego wykorzystania potencjału związanego z zachowanym dziedzictwem kulturowym.

Gminny program opieki nad zabytkami, m.in. poprzez działania edukacyjne, może też budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości i wspólnych korzy-

ni. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację jednostki z tzw. małą ojczyzną, zacieśnia procesy integracyjne w społeczności lokalnej, minimalizując niektóre negatywne skutki globalizacji.

Współpraca środowisk samorządowych i konserwatorskich przy realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami powinna przynieść wszystkim stronom wymierne korzyści: zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, poprawa stanu obiektów zabytkowych, zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych, rozwój społeczno-gospodarczy.

Gminny program opieki nad zabytkami jest opracowywany na 4 lata. Z realizacji programu wójt (burmistrz, prezydent miasta) co 2 lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy. Kolejne sporządzane programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

II. METODA OPRACOWANIA GMINNYCH PROGRAMÓW OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Tok postępowania przy sporządzaniu gminnych programów opieki nad zabytkami można podzielić na trzy zasadnicze fazy:

1. Faza poznawcza – zebranie i analiza istniejących materiałów o charakterze strategicznym i planistycznym opracowywanych na poziomie województwa i gminy, z jednoczesnym rozpoznaniem zasobu dziedzictwa kulturowego gminy na podstawie gminnej ewidencji zabytków, badań terenowych (rozpoznanie stanu zachowania zabytków) oraz dokumentacji i literatury przedmiotu (patrz pkt III. 4–5).

2. Faza analiz i wniosków – analiza stanu dziedzictwa kulturowego gminy przeprowadzona na podstawie zebranych informacji w trakcie fazy poznawczej wraz z określeniem potencjalnych szans i zagrożeń dla zachowania i ochrony tego dziedzictwa w aspekcie rozwoju społeczno-gospodarczego gminy (patrz pkt III. 6).

3. Faza programowania – określenie priorytetów, kierunków działań i zadań wraz z instrumentarium (patrz pkt III. 8), w tym finansowania (patrz pkt III. 7–11) oraz kryteriami oceny realizacji gminnego programu (patrz pkt III. 9).

III. INSTRUKCJA WYKONANIA PROGRAMÓW OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Przedstawione poniżej opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami porządkuje katalog zagadnień, które powinien zawierać gminny program. Może on być indywidualnie modyfikowany lub rozszerzany, w zależności od cech obszaru oraz lokalnych uwarunkowań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.

ZAWARTOŚĆ OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

1. Wstęp
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
 - 4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

- 4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego
 - 5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)
 - 5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy
 - 5.2.1. Zarys historii obszaru gminy
 - 5.2.2. Krajobraz kulturowy
 - 5.2.3. Zabytki nieruchomości
 - 5.2.4. Zabytki ruchome
 - 5.2.5. Zabytki archeologiczne
 - 5.2.6. Zabytki w zbiorach muzealnych i innych
 - 5.2.7. Dziedzictwo niematerialne
 - 5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony
 - 5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków
 - 5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń
7. Założenia programowe
 - 7.1. Priorytety programu opieki
 - 7.2. Kierunki działań programu opieki
 - 7.3. Zadania programu opieki
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami
11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków
12. Część graficzna programu opieki nad zabytkami
13. Aneksy

OMÓWIENIE POSZCZEGÓLNYCH ROZDZIAŁÓW

1. Wstęp

We wstępie należy określić przedmiot i cel opracowania. Przedmiotem opracowania jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych gminy, natomiast celem jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

W tej części opracowania należy wskazać podstawę prawną obowiązku wykonania programu opieki nad zabytkami, określoną w przepisie art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad za-

bytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). Zalecane jest również przywołanie celów opracowania programu określonych w art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

W rozdziale tym należy wskazać obowiązujące uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, uwzględniając fakt, że:

- zabytki zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela (art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86 Konstytucji RP);
- głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). Przy opracowywaniu programu opieki nad zabytkami należy uwzględnić następujące przepisy cyt. wyżej ustawy: art. 3, 4, 6, 7, 16 ust. 1, art. 17, 18, 19, 20, 21, 22 oraz art. 89;
- wykonywanie zadań w zakresie kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządów. W art. 7 ust. 1, pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) zostały określone zadania własne gminy: *„zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”*.

Istotne jest uwzględnienie innych uregulowań prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które znajdują się w wielu obowiązujących ustawach, w tym w:

1. ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.),
2. ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118 z późn. zm.),
3. ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150),
4. ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92, poz. 880),
5. ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz.U. z 2004 r. Nr 261, poz. 2603 z późn. zm.),
6. ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz.U. z 2001 Nr 13, poz. 123),
7. ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach zostały określone w:

1. ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 1997 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.),
2. ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy:

1. ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 673 z późn. zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Rozdział powinien zawierać informacje o strategicznych celach polityki państwa i uwarunkowaniach formalnoprawnych w sferze ochrony zabytków. Należy poddać analizie relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami sporządzanymi na poziomie krajowym, ze szczególnym uwzględnieniem:

- krajowego programu opieki nad zabytkami,
- *Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2013. Uzupełnienia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004–2020* (dokument wdrożeniowy: *Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004–2013”*).

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.

W treści rozdziału należy dokonać analizy opracowań strategicznych i planistycznych sporządzonych dla obszaru województwa i powiatu pod kątem znaczenia ich zapisów i działań dotyczących dziedzictwa kulturowego gminy, ze szczególnym uwzględnieniem:

- strategii rozwoju województwa i powiatu,
- planu zagospodarowania przestrzennego województwa,
- wojewódzkiego i powiatowego programu opieki nad zabytkami,
- innych wojewódzkich i powiatowych opracowań specjalistycznych i branżowych.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

W tym punkcie należy przedstawić uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy wynikające z:

a) dokumentów o charakterze strategicznym:

- strategii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy (główny cel, misja rozwoju gminy, przyjęte do realizacji kierunki działań mające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego),
- programów rozwoju lokalnego,
- wieloletniego programu inwestycyjnego,
- strategii rozwoju kultury, strategii rozwoju turystyki i innych,

b) opracowań wyznaczających kierunki polityki przestrzennej gminy:

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (problemy wynikające z uwarunkowań przyrodniczych i kulturowych, cel rozwoju gminy, kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy, ustalone strefy polityki przestrzennych),
- miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin (ocena zasad ochrony oraz zagospodarowania obszarów i obiektów zabytkowych, a także analiza ustaleń dotyczących ochrony środowiska przyrodniczego),

c) innych dokumentów:

- programów i dokumentów dotyczących ochrony przyrody,
- innych opracowań sporządzonych dla obszaru gminy lub zespołów gmin (programy rewitalizacji i inne).

5.2. Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

Rozdział powinien obejmować zwięzłą charakterystykę całości dziedzictwa kulturowego gminy na tle zarysu historii obszaru gminy. Należy scharakteryzować poszczególne typy i rodzaje zabytków, w szczególności krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne i ruralistyczne, dzieła architektury i budownictwa, obiekty sakralne, rezydencjonalne, użyteczności publicznej, obiekty obronne, zabytki techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji, a także zabytki ruchome, zabytki w zbiorach muzealnych, zabytki archeologiczne oraz dziedzictwo niematerialne (np. nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne, zwyczaje, przekazy ustne, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki).

5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

W pkt 5.3 należy omówić prawne formy ochrony zabytków w odniesieniu do zasobu występującego na obszarze gminy z uwzględnieniem:

- wpisu do rejestru zabytków,
- uznania za pomnik historii,
- utworzenia parku kulturowego,

- ustalenia ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

W pkt 5.4 należy omówić zasób gminnej ewidencji zabytków.

Omówienia w pkt 5.3–5.4 powinny obejmować m.in. zestawienia statystyczne (wraz z komentarzem) oraz ocenę ochrony całego dziedzictwa kulturowego, w tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Należy podkreślić, że zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podstawą do sporządzania programów opieki jest gminna ewidencja zabytków.

5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Podsumowaniem analizy dziedzictwa kulturowego gminy jest wskazanie elementów tego dziedzictwa o najwyższym znaczeniu dla gminy, które wyróżniają ją na tle innych w regionie i są charakterystyczne dla tego obszaru.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

W tym rozdziale należy dokonać analizy szans i zagrożeń (poprzez wskazanie mocnych i słabych stron) wynikającej z oceny stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony oraz realizowanej przez gminę polityki rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego. Dokonana analiza ma pomóc w określeniu podstawowych priorytetów gminnego programu opieki nad zabytkami.

7. Założenia programowe

Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami wymaga zaangażowania władz gmin oraz pracowników samorządowych odpowiedzialnych za sprawy związane z ochroną i opieką nad zabytkami.

Doświadczenia zdobyte przy opracowywaniu gminnych programów pozwalają na zachęcanie do powoływania przy wójcie (burmistrzu, prezydencie miasta) zespołu, którego członkowie byłiby konsultantami w trakcie opracowywania założeń do gminnego programu opieki nad zabytkami.

7.1. Priorytety programu opieki

Należy określić priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami (z uwzględnieniem celów wymienionych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) wynikające z diagnozy stanu dziedzic-

stwa kulturowego i oceny opracowań strategicznych dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego oraz ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Priorytety należy formułować w perspektywie wieloletniej.

7.2. Kierunki działań programu opieki

W tej części dla realizacji wyznaczonych priorytetów należy określić długofalowe kierunki działań (wykraczające często ponad 4-letni okres obowiązywania programu) wraz z oczekiwanymi rezultatami.

7.3. Zadania programu opieki

W ramach przyjętych kierunków działań należy wskazać zadania wyznaczone na 4 lata obowiązywania programu opieki. Możliwy jest podział realizacji zadań na podokresy w powiązaniu z ustawowym obowiązkiem złożenia po 2 latach przez władze gminy sprawozdania z wykonania programu opieki.

Przykładowe priorytety, kierunki działań i zadania znajdują się w załączniku nr 1.

8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Realizacja programu będzie się odbywać poprzez wskazane zadania gminy na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Podstawę niniejszego instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawne i zawarte w nich regulacje dotyczące instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

Przykładowy zarys instrumentarium realizacji znajduje się w załączniku nr 2.

9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

W tym rozdziale należy podkreślić obowiązek sporządzania co dwa lata przez wójtów (burmistrzów, prezydentów) sprawozdań z realizacji gminnych programów opieki nad zabytkami i przedstawiania ich radzie gminy. Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji gminnego programu uwzględniająca:

- a) wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami,
- b) efektywność ich wykonania.

W rozdziale należy wskazać kryteria i wskaźniki oceny realizowanych zadań.

Przykładowe kryteria prowadzenia oceny realizacji znajdują się w załączniku nr 3.

10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Ten rozdział ma charakter informacyjny, prezentujący przykładowe możliwości finansowania ochrony i opieki nad zabytkami na terenie gminy z uwzględnieniem środków:

- publicznych (np. budżet państwa, budżety jednostek samorządów terytorialnych wszystkich szczebli, środki Unii Europejskiej, inne źródła zagraniczne),
- prywatnych (osób fizycznych, fundacji, osób prawnych, kościelnych itp.).

Informacje o zasadach i kryteriach możliwości pozyskiwania ww. środków są dostępne na stronach internetowych, których adresy znajdują się w załączniku nr 4.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Treść tego rozdziału jest opracowywana wspólnie z wydziałami finansowymi bądź skarbnikami gmin.

Rozdział powinien wskazać planowane i prowadzone przez gminę inwestycje związane z ochroną zabytków w ciągu 4 lat obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami, w tym:

- zadania inwestycyjne dotyczące ochrony zabytków wprowadzone do wieloletniego programu inwestycyjnego (dotyczy zabytków będących własnością gminy),
- zadania inwestycyjne wprowadzone do gminnych programów przyjętych uchwałami rady gminy (programy rewitalizacji, rozwoju lokalnego, ochrony środowiska i gospodarki komunalnej itp.).

Dotyczy to zarówno czynności konserwatorskich, jak i prac remontowo-budowlanych (w tym także o charakterze komunalnym) przy:

- obiektach zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków (nieruchomych, ruchomych i archeologicznych),
- obiektach ujętych w gminnej ewidencji zabytków,
- obszarach objętych ochroną konserwatorską (w tym wpisanych do rejestru zabytków oraz objętych ochroną na mocy zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, wskazanych do ochrony konserwatorskiej w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz na terenach parków kulturowych),
- związanych z pielęgnacją i rewaloryzacją zieleni zabytkowej (m.in. parki, ogrody, cmentarze, aleje).

Ponadto należy wskazać pozostałe planowane i prowadzone zadania zawarte w programie opieki dotyczące środowiska kulturowego gminy, w tym:

- prace studialne, dokumentacyjne i projektowe,
- działania edukacyjne, promocyjne itp.

W programie opieki należy określić poziom wysokości finansowania planowanych przez gminę zadań z zakresu opieki i ochrony dziedzictwa kulturowego (np. poprzez wskazanie udziału procentowego w corocznie uchwalanym budżecie).

Jednocześnie byłoby pożądane, aby w drodze stosownej uchwały gminy dofinansowywały prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków (wzór uchwały o przyjęciu zasad i trybu udzielania dotacji celowej, wniosku i sprawozdania z wykonanych prac zawiera aneks nr 5).

Zadania programu opieki mogą też być realizowane przez instytucje kultury podległe gminie (np. muzea, biblioteki, izby regionalne, izby tradycji) w ramach działalności bieżącej. Ponadto (w zakresie ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie) gminy mogą wspierać działalność kulturalną związaną z ochroną zabytków i tradycji prowadzoną przez organizacje pozarządowe (m.in. stowarzyszenia).

12. Część graficzna programu opieki nad zabytkami

Gminny program opieki może być uzupełniony częścią graficzną. Treść załącznika mapowego powinna wynikać z zadań określonych w programie opieki.

Załącznik może zawierać:

- syntezę stanu istniejącego dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego (w tym obiekty i obszary objęte ustawowymi formami ochrony zabytków, ujęte w gminnej ewidencji zabytków, obszary objęte ustawowymi formami ochrony przyrody i inne),
- polityki ochronne określone w dokumentach planistycznych gminy (w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego),
- przyjęte elementy programu opieki (w tym określenie terenów wprowadzania obszarowych form ochrony zabytków, eliminowania lub ograniczania tranzytowego ruchu kołowego w ciągach ulic leżących w granicach historycznych śródmieść, budowy i modernizacji sieci infrastruktury technicznej i nawierzchni ulic w granicach historycznych śródmieść, lokalizacji obiektów i obszarów poddawanych rewaloryzacji, przebiegu kulturowych szlaków turystycznych itp.).

13. Aneksy

Rozdział pełni rolę informacyjną i zawiera wykazy zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków oraz objętych gminną ewidencją zabytków.

Przykładowy wzór tabeli obiektów objętych gminną ewidencją zabytków

Gminna ewidencja zabytków				
Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Informacja o wpisie do rejestru zabytków
1.				

Przykładowy wzór tabeli obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków

Rejestr zabytków nieruchomości					
Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Nr	Data wpisu
1.					

Przykładowy wzór tabeli obiektów ruchomych wpisanych do rejestru zabytków

Rejestr zabytków ruchomych				
Lp.	Miejscowość	Obiekt	Nr	Data wpisu
1.				

Przykładowy wzór tabeli obiektów archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków

Rejestr zabytków archeologicznych								
Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska wg AZP	Funkcja	Kultura	Chronologia	Nr	Data wpisu
1.								

IV. ZAŁĄCZNIKI – PRZYKŁADY

Przedstawione poniżej przykłady są propozycją. Nie obejmują wszystkich możliwych zagadnień i działań. Mają być wskazówką i służyć pomocą przy sporządzaniu programów gminnych. W zależności od specyfiki gminy i zasobu dziedzictwa kulturowego programom powinny towarzyszyć indywidualnie opracowywane priorytety i zadania. Zasada ta powinna też obowiązywać przy innych, wymienionych poniżej przykładowych załącznikach (instrumentarium, kryteria oceny, finansowanie).

Załącznik nr 1

Przykładowe priorytety, kierunki działań i zadania

Priorytet I

Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

Priorytet II

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Priorytet III

Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy	
Kierunki działań	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy (w ramach opracowanego planu remontów) • Opracowanie długofalowego, uwzględniającego kompleksowość działań planu remontów obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych • Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy • Zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nieużytkowanych obiektów zabytkowych (będących własnością gminy) do nowych funkcji • Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni (w tym gminnych parków, cmentarzy, obszarów nieczynnych cmentarzy) • Dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych przy obiektach niebędących własnością gminy w postaci stosownej uchwały dotyczącej dotacji na prace remontowo-konserwatorskie przy zabytkach ruchomych i nieruchomych • Rewaloryzacja obszarów i obiektów zabytkowych przemysłowych z możliwością ich adaptacji do nowych funkcji • Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą (montaż instalacji przeciwpożarowej i alarmowej, zabezpieczeń przeciw włamaniom, znakowanie i ewidencjonowanie zabytków ruchomych itp.) • Opracowanie planu systematycznych kontroli stanu utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych znajdujących się w zasobach komunalnych
Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność społeczne, turystyczne i edukacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • Określenie zasad i konsekwentne ich wdrażanie w zakresie umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych • Prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni: gminnych parkach, cmentarzach, obszarach nieczynnych cmentarzy, dawnych parkach dworskich itp. • Opracowanie projektu rewaloryzacji oraz realizacja (w nawiązaniu do historycznych) nawierzchni ulic i ciągów pieszych w obrębie zabytkowych śródmieść • Iluminacja najcenniejszych zabytków gminy

<p>Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Współpraca z urzędami pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną • Szkolenie osób bezrobotnych w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną • Wspieranie utrzymywania na rynku pracy zanikających rzemiosł i zawodów (np. poprzez realizację Hallandzkiego Modelu Konserwacji Zabytków, w myśl zasady „ratować zabytki, ratować pracę, ratować rzemiosło”) • Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa drewnianego oferujących wypoczynek i rozrywkę (regionalne potrawy, zwyczaje itp.) oparte na miejscowych tradycjach • Wspieranie rozwoju muzeów regionalnych, skansenów, izb pamięci itp.
---	--

Priorytet II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	
Kierunki działań	Zadania
<p>Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązujących w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków) oraz obszarów wskazanych do ochrony w studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy • Wdrażanie zapisów programów rewitalizacji, studiów widokowo-krajobrazowych, studiów historyczno-urbanistycznych, katalogów typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego w realizacji zagospodarowania przestrzennego gminy (w tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego) • Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji) • Walka z samowolami budowlanymi • Ochrona panoram oraz przedpola widokowych wsi i miast o wartościach kulturowych
<p>Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powołanie parku kulturowego i sporządzenie planu jego ochrony oraz opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego tego obszaru • Wystąpienie do wojewódzkiego konserwatora zabytków z wnioskiem o wpisanie do rejestru zabytków cennych obszarów i obiektów zabytkowych (m.in. układów urbanistycznych i ruralistycznych)
<p>Ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa ładu przestrzennego wsi oraz zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa poprzez: <ul style="list-style-type: none"> – ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg, historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy, – wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarach centrów wsi oraz historycznych siedlisk w zgodzie z historyczną kompozycją danego układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy – wyznaczanie w planach miejscowych nowych terenów pod zabudowę na zasadzie kontynuacji historycznych siedlisk

Priorytet III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości	
Kierunki działań	Zadania
<p>Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Udostępnienie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy • Utworzenie gminnego systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego • Opracowanie mapy zabytków gminy, jako atrakcyjnej graficznie formy promocji ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa kulturowego

Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	<ul style="list-style-type: none"> • Organizowanie szkoleń związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i udział w nich • Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych • Inicjowanie i organizowanie obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa w gminach • Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy • Popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo • Organizowanie konkursów na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego • Ustanowienie i przyznawanie nagrody za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania i ochrony kultury materialnej gminy (w tym prac magisterskich i dyplomowych) • Opracowanie cyklu szkoleń wraz z materiałem poglądowym skierowanego do przedstawicieli wspólnot mieszkaniowych, mających na celu promowanie standardów w zakresie rewaloryzacji i remontownia obiektów zabytkowych oraz możliwości pozyskiwania funduszy na ten cel, a także sprawnego zarządzania nimi • Wprowadzenie i upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć
Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków (z zastosowaniem komputerowej bazy danych) • Wykonywanie prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, badania historyczno-architektoniczne, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego) • Finansowanie wykonania inwentaryzacji architektoniczno-konserwatorskiej zagrożonych obiektów zabytkowych
Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie szlaków turystycznych (np. pieszych, rowerowych, konnych, samochodowych, wodnych) wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego • Utworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej • Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji wizualnej (m.in. za pomocą tablic informacyjnych) obejmującego zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego gminy

Załącznik nr 2

Przykładowy zarys instrumentów stosowanych w realizacji programu opieki nad zabytkami

Zakłada się, że zadania określone w gminnym programie opieki nad zabytkami będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- instrumentów prawnych – wynikających z przepisów ustawowych (np. uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, budowa parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków);

- instrumentów finansowych (m.in. finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych);

- instrumentów koordynacji (m.in. poprzez realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami);

- instrumentów społecznych (m.in. poprzez działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami);

- instrumentów kontrolnych (m.in. aktualizacja gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego).

Załącznik nr 3

Przykładowe kryteria prowadzenia oceny realizacji programu opieki

W ramach priorytetu I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy

- Poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami
- Wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba (bądź inne mierniki) obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów
- Wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi
- Inne

W ramach priorytetu II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

- Poziom (w %) objęcia terenu gminy wykonanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego
- Liczba utworzonych parków kulturowych
- Liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych
- Liczba wniosków o uznanie obiektów i obszarów za pomniki historii
- Zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi
- Inne

W ramach priorytetu III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

- Liczba opracowanych prac studialnych (studia historyczno-urbanistyczne, studia krajobrazowe, katalogi typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego)
- Liczba zrealizowanych konkursów, wystaw, działań edukacyjnych na terenie gminy
- Liczba utworzonych szlaków turystycznych, tras rowerowych, konnych, wodnych
- Liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników)
- Liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej
- Liczba osób zwiedzających muzea, skanseny, izby regionalne itp.
- Liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego
- Inne

Załącznik nr 4

Informacje o zasadach i kryteriach dotyczących możliwości pozyskiwania środków finansowych na zadania związane z ochroną i opieką nad zabytkami znajdują się na podanych poniżej stronach internetowych (stan na koniec grudnia 2008 r.).

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Promesa Ministra Kultury”
– www.mkidn.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe”
– www.mkidn.gov.pl

- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Fundusz wymiany kulturalnej”
– www.mkidn.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Kultura 2007–2013”
– www.mkidn.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Innowacyjna gospodarka”, projektu nr 6.4. Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym
– www.interreg.gov.pl
- Informacje dotyczące programów operacyjnych „Regionalne programy operacyjne”
– www.interreg.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich” – www.minrol.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Kapitał ludzki” – www.mrr.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Infrastruktura i środowisko”
– www.mrr.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Europejska współpraca terytorialna”
– www.mrr.gov.pl
- Informacje dotyczące programu operacyjnego „Fundusz dla organizacji pozarządowych” – www.funduszngo.pl
- Informacje dotyczące możliwości finansowania przy wykorzystaniu ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym
– www.partnerstwopublicznoprywatne.info/ustawa_ppp.php
- Inne

Załącznik nr 5

Przykład uchwały,
wniosku i sprawozdania z wykonanych prac

**Uchwała nr / /
Rady Gminy**
z dnia

w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków

Na podstawie art. 14 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.), art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.)

Rada Gminy uchwala, co następuje:

§ 1

1. Z budżetu gminy mogą być udzielane dotacje celowe na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach ruchomych i nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków, znajdujących się na obszarze gminy
2. Celem dotacji jest wspieranie i uzupełnianie działań właścicieli lub posiadaczy zabytków dla zapewnienia ochrony i konserwacji wartościowych elementów substancji zabytkowej.

§ 2

1. Dotacja może być udzielona każdemu, kto jest właścicielem lub posiadaczem zabytku, o którym mowa w § 1 ust. 1, z wyłączeniem zabytków będących w posiadaniu jednostek organizacyjnych zaliczanych do sektora finansów publicznych, które są finansowane ze środków finansowych przyznanych odpowiednio przez dysponentów części budżetowych bądź jednostki samorządu terytorialnego, którym podlegają te jednostki.
2. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie nakładów koniecznych do wykonania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach określonych w § 1, ust. 1, ustalonych na podstawie kosztorysu i programu prac zatwierdzonego przez właściwe organy konserwatorskie.

§ 3

1. Dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków może obejmować nakłady konieczne na:
 - 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich,
 - 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych,
 - 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej,
 - 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich,
 - 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego,
 - 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz,
 - 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku,
 - 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenia w zakresie niezbędnym w celu zachowania tego zabytku,
 - 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i detali architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego budynku kolorystyki,
 - 10) odtworzenie zniszczonej części zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji,
 - 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi,
 - 12) wymianę lub remont więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,
 - 13) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które mają oryginalne, wykonane z drewna części składowe,
 - 14) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,
 - 15) uzupełnienie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,
 - 16) rewaloryzację zabytkowych parków, ogrodów lub zieleni publicznej,
 - 17) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7–15,
 - 18) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.
2. Przeprowadzenie prac lub robót, o których mowa w pkt 1–17, wymaga wyłonienia ich wykonawcy na podstawie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 roku – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2006 r. Nr 164, poz. 1163 z późn. zm.).
3. Prowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.).

§ 4

1. Dotacja może być udzielona w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku

wpisany do rejestru zabytków, w zależności od środków zaplanowanych w budżecie gminy.

2. W szczególnych przypadkach, jeżeli zabytek, o którym mowa w ust. 1, posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona do wysokości 100% nakładów na wykonanie tych prac lub robót.
3. W przypadku, jeżeli stan zachowania zabytku, o którym mowa w § 1 ust. 1, wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być również udzielona do wysokości 100% nakładów na wykonanie tych prac lub robót.

§ 5

Łączna kwota dotacji udzielonych ze środków publicznych na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, o którym mowa w § 1, ust. 1, nie może przekraczać 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

§ 6

1. Udzielenie dotacji może nastąpić po złożeniu przez właściciela lub posiadacza zabytku wniosku w tej sprawie do wójta (burmistrza, prezydenta) za pośrednictwem Wydziału Wnioski należy składać w terminie do każdego roku poprzedzającego rok realizacji prac lub robót według wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do niniejszej uchwały.
2. Termin, o którym mowa w ust. 1, nie ma zastosowania w przypadku ubiegania się o dotację na prace interwencyjne wynikające z zagrożenia zabytku.
3. Wnioski o przyznanie dotacji opiniuje komisja powołana przez Radę Gminy w formie uchwały.
4. Regulamin pracy komisji, o której mowa w ust. 3, stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 7

1. Rada Gminy, w miarę posiadanych środków, ustala w budżecie gminy wysokość wydatków przeznaczonych na dotacje.
2. Rada Gminy udziela dotacji na przeprowadzenie prac lub robót w drodze uchwały.

§ 8

Przekazanie dotacji następuje na podstawie umowy określającej w szczególności:

- 1) zakres planowanych prac lub robót oraz termin ich realizacji,
- 2) wysokość udzielonej dotacji oraz termin i tryb jej płatności,
- 3) tryb kontroli wykonania umowy,
- 4) sposób i termin rozliczania dotacji,
- 5) przyczyny, warunki, sposób i termin zwrotu dotacji,
- 6) zobowiązanie podmiotu dotowanego do stosowania przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2006 r. Nr 164, poz. 1163 z późn. zm.);
- 7) zobowiązanie podmiotu dotowanego do niezbywania zabytku odnowionego w ramach przyznanej dotacji w ciągu 3 lat od daty rozliczenia dotacji.

§ 9

Rozliczenie końcowe realizacji zadania następuje w sposób i w terminach określonych w umowie, które podmiot dotowany składa w Wydziale według wzoru stanowiącego załącznik nr 3 do niniejszej uchwały.

§ 10.

1. Wydział prowadzi dokumentację udzielonych dotacji oraz informuje o tym inne organy uprawnione do udzielania dotacji na prace lub roboty przy zabytkach.
2. Wydział ogłasza na tablicy ogłoszeń Urzędu uchwałę o przyznaniu dotacji.
3. Każdemu przysługuje prawo wglądu do dokumentacji, o której mowa w ust. 1, na zasadach określonych w przepisach dotyczących dostępu do informacji publicznej.

§ 11

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa.....

UZASADNIENIE

.....

.....

.....

Załącznik nr 1 do uchwały nr.....//.... Rady Gminy
z dnia r.

REGULAMIN PRACY KOMISJI

rozpatrującej wnioski o udzielenie dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze gminy, niestanowiących własności gminy.

§ 1

Wójt (burmistrz, prezydent)....., powołując komisję, określi jej szczegółowe zasady działania i kryteria, jakimi powinna się kierować przy rozpatrywaniu wniosków.

§ 2

Podstawę pracy komisji stanowią udokumentowane wnioski podmiotów uprawnionych złożone w terminie określonym w uchwale. Wnioski złożone po terminie lub niekompletne nie będą rozpatrywane.

§ 3

Do zadań komisji należy:

- 1) opiniowanie wniosków o przyznanie dotacji na prowadzone prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków,
- 2) opiniowanie wniosków o przyznanie dotacji na prace interwencyjne wynikające z zagrożenia zabytku wpisanego do rejestru zabytków.

§ 4

1. Komisja dokonuje oceny wniosków według następujących kryteriów:
 - 1) dostępność zabytku dla ogółu społeczności lokalnej i turystów oraz rola zabytku w kształtowaniu przestrzeni publicznej,
 - 2) promowanie kultury oraz historii regionu,
 - 3) ranga zabytkowo-artystyczna obiektu,
 - 4) stan zachowania obiektu,
 - 5) fakt kontynuowania prac,
 - 6) wysokość zaangażowanych środków własnych,
 - 7) ocena realności wykonania planowanych prac w świetle przewidywanych kosztów,
 - 8) zgodność z gminnym programem opieki nad zabytkami.
2. Preferuje się prace kompleksowe, możliwe do realizacji w ciągu 1 roku.

§ 5

1. Komisja pracuje na posiedzeniach, którym przewodniczy dyrektor Wydziału, zwany dalej przewodniczącym.
2. Posiedzenia komisji zwołuje przewodniczący.

§ 6

1. Komisja podejmuje decyzje w głosowaniu jawnym, przy obecności całego jej składu, zwykłą większością głosów.
2. Przewodniczący przedkłada wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi)..... wykaz zawierający zestawienie pozytywnie przez nią zaopiniowanych wniosków, na które może być udzielona dotacja.
3. Protokoły z posiedzeń komisji oraz wykaz, o którym mowa w ust. 2, podpisuje przewodniczący.

§ 7.

Obsługę administracyjno-techniczną zapewnia Wydział

Załącznik nr 2 do uchwały nr...../...../.....
Rady Gminy.....
z dnia.....r.

**WNIOSEK O UDZIELENIE DOTACJI NA PRACE KONSERWATORSKIE,
RESTAURATORSKIE LUB ROBOTY BUDOWLANE PRZY ZABYTKU
WPISANYM DO REJESTRU**

I. PODSTAWOWE INFORMACJE O ZABYTKU I WNIOSKODAWCY
A. DANE O ZABYTKU
1. NAZWA ZABYTKU
2. DANE O ZABYTKU
nr w rejestrze zabytków:
wpis z dnia:
3. DOKŁADNY ADRES ZABYTKU LUB MIEJSCE JEGO PRZECHOWYWANIA
4. UZASADNIENIE istotnego znaczenia historycznego, artystycznego lub naukowego zabytku dla regionu
B. WNIOSKODAWCA
1. IMIĘ I NAZWISKO/NAZWA
2. ADRES/SIEDZIBA/GMINA/POWIAT
3. NR NIP:
4. INNE DANE (dot. jednostek organizacyjnych)
1) FORMA PRAWNA
2) NAZWA I NR REJESTRU
DATA WPISU DO REJESTRU / EWIDENCJI
NR REGON
OSOBY UPOWAŻNIONE DO REPREZENTOWANIA WNIOSKODAWCY (zgodnie z danymi rejestrowymi)

BANK (nazwa, adres) i NR KONTA WNIOSKODAWCY	
.....	
C. TYTUŁ DO WŁADANIA ZABYTKIEM	
<i>(własność, użytkowanie wieczyste, dzierżawa, inne)</i>	
Dla nieruchomości prowadzona jest przez Sąd Rejonowy	
księga wieczysta nr	<i>(w przypadku braku księgi wieczystej) zbiór dokumentów</i>
D. UZYSKANE POZWOLENIA	
1. Pozwolenie na przeprowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku	
wydane przez:	
z dnia:	nr zezwolenia:
2. Pozwolenie na budowę	
wydane przez:	
z dnia:	nr zezwolenia:
3. Zgłoszenie robót budowlanych do	
z dnia:	Zgłoszony/niezgłoszony przez organ sprzeciw: decyzja nr..... z dnia.....
II. SZCZEGÓŁOWE INFORMACJE O PRACACH LUB ROBOTACH	
A. ZAKRES RZECZOWY PRAC LUB ROBÓT I ICH CHARAKTERYSTYKA	
.....	
B. UZASADNIENIE CELOWOŚCI PRAC LUB ROBÓT	
.....	
C. TERMIN REALIZACJI (planowany termin rozpoczęcia i zakończenia prac)	
.....	

D. PRZEWIDYWANE KOSZTY REALIZACJI PRAC LUB ROBÓT ORAZ ŹRÓDŁA ICH FINANSOWANIA

Przewidywane koszty realizacji prac lub robót oraz źródła ich sfinansowania	Zakres rzeczowy	Kwota	Udział w całości kosztów (w %)
Ogółem			
Przedmiot i kwota wnioskowanego dofinansowania			
Finansowe środki własne wnioskodawcy			
Udział środków pozyskanych z:			
budżetu państwa			
wojewódzkiego konserwatora zabytków			
budżetów jednostek samorządu terytorialnego			
innych źródeł (należy wskazać)			

E. HARMONOGRAM I PRELIMINARZ CAŁKOWITYCH KOSZTÓW ZADANIA WRAZ ZE ŹRÓDŁAMI FINANSOWANIA

Termin przeprowadzenia prac	Rodzaj prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych	Koszt ogółem (zł)	Koszty z podziałem na źródła finansowania		
			Dotacja samorządu województwa	Środki własne	Inne źródła

III. INFORMACJE DODATKOWE DOTYCZĄCE WNIOSKODAWCY

Rok	Zakres wykonanych prac	Poniesione wydatki	Dotacje ze środków publicznych (wysokość, źródło i przeznaczenie)

IV. WYKAZ DOKUMENTÓW WYMAGANYCH PRZY SKŁADANIU WNIOSKU

- 1) Potwierdzona za zgodność z oryginałem kserokopia decyzji o wpisie do rejestru zabytków obiektu, którego dotyczą prace lub roboty.
- 2) Dokument potwierdzający tytuł władania zabytkiem (np. aktualny wypis z rejestru gruntów lub aktualny odpis z księgi wieczystej, akt notarialny).
- 3) Decyzja właściwego organu ochrony zabytków zezwalająca na przeprowadzenie prac lub robót oraz projekt i pozwolenie na budowę, gdy wniosek dotyczy prac lub robót przy zabytku nieruchomym lub program prac przy zabytku ruchomym.
- 4) Pozwolenie na budowę, jeżeli wskazane/planowane prace lub roboty wymagają, w myśl obowiązującego stanu prawnego, uzyskania takiego pozwolenia ewentualnie zgłoszenie robót budowlanych i informacja o zgłoszonym/niezgłoszonym przez organ sprzeciwie.
- 5) Fotograficzna dokumentacja zabytku.
- 6) Informacja o wnioskach o udzielenie dotacji skierowanych do innych organów.
- 7) Informacja o zgodności z lokalnym i wojewódzkim programem opieki nad zabytkami.
- 8) Oświadczenie wnioskodawcy o niezaleganiu z płatnościami na rzecz podmiotów publiczno-prawnych.
- 9) W przypadku, gdy wnioskodawcą jest przedsiębiorca, do wniosku o udzielenie dotacji należy dołączyć informację o pomocy publicznej otrzymanej przed dniem złożenia wniosku – sporządzoną w zakresie i według zasad określonych w art. 37 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej.

Dotacje są udzielane na zasadach określonych w uchwale Rady Gminy nr/...../..... z dnia r. w sprawie przyjęcia zasad i trybu udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.

W przypadku stwierdzenia, że we wniosku podano nieprawdziwe dane, wójt (burmistrz, prezydent) zastrzega sobie prawo do żądania zwrotu przyznanych środków.

V. PODPISY

W przypadku otrzymania dotacji zobowiązuje się do wydatkowania przyznanych środków na realizację wskazanego zadania zgodnie z przepisami ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2006 roku Nr 164, poz. 1163 ze zm.), ustawy z dnia 30 czerwca 2005 roku o finansach publicznych (Dz.U. Nr 249, poz. 2104 ze zm.) oraz ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Dz.U. z 2005 r. Nr 14, poz. 114 ze zm.)

(podpisy)

Miejscowość, dnia.....

(pieczętki)

Oświadczam/my, że:

Wszystkie podane we wniosku informacje są zgodne z aktualnym stanem prawnym i faktycznym.

.....

(pieczętka i podpisy)

2. Potwierdzenie przyjęcia wniosku wraz z załącznikami

data przyjęcia, osoba przyjmująca wniosek

.....
.....
Wnioskodawca

.....
.....
Adres wnioskodawcy

.....
.....
Nr telefonu

SPRAWOZDANIE
z wykonania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych
przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, na które została udzielona
dotacja/zostały przekazane środki*

Niniejszym przedstawiam sprawozdanie merytoryczne i finansowe z wykonania prac przy obiekcie zabytkowym objętych umową nr.....

1. Sprawozdanie merytoryczne (zwięzły opis wykonanych prac z podaniem zakresu realizacji poszczególnych etapów/zadań)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

* Niepotrzebne skreślić

2. Sprawozdanie finansowe

A. Zestawienie kosztów

Całkowity koszt wykonanych prac	zł (brutto)	
W tym koszty pokryte ze środków własnych		
Koszty pokryte z dotacji gminy	zł (brutto)	
W tym koszty pokryte ze środków pochodzących z innych źródeł (wskazać źródła)	Nazwa źródła finansowania	Kwota zł (brutto)

B. Zestawienie faktur

Lp.	Wystawca dokumentu księgowego	Nr dokumentu księgowego	Data	Nazwa wydatku	Źródła finansowania	Kwota w zł (brutto)
Łącznie						

3. Wymagane załączniki do sprawozdania z wykorzystania środków na prace przy obiekcie zabytkowym**

- 1) Pozwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prowadzenie prac objętych wnioskiem***
- 2) Pozwolenie na budowę***
- 3) Obmiar przeprowadzonych prac i robót potwierdzony przez odpowiednie służby
- 4) Protokół odbioru przez właściwe służby konserwatorskie i budowlane (jeśli dotyczy) przeprowadzonych prac i robót

** Kserokopie potwierdzone przez wnioskodawcę za zgodność z oryginałem
 *** O ile dokument nie był wymagany jako załącznik do wniosku o udzielenie dotacji lub wystąpiły zmiany

- 5) Kserokopie faktur lub rachunków ze wskazaniem numeru księgowego, nazwy wydatku oraz jego kwoty wraz z opisem określającym wysokości środków lub dotacji finansujących dany rachunek lub fakturę i potwierdzenie zapłaty – wyciąg bankowy
- 6) Protokół z wyboru wykonawcy sporządzony zgodnie z wymogami ustawy – Prawo zamówień publicznych
- 7) Oświadczenie o zgodności dołączonych danych ze stanem faktycznym wraz z pouczeniem o odpowiedzialności z art. 233 kodeksu karnego
- 8) Fotograficzna dokumentacja zabytku po zakończeniu prac

Miejscowość, data.....

.....
podpis/y, pieczęć

4. Ocena sprawozdania

A. Zakres merytoryczny

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

B. Zakres finansowy

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....